

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Wprowadzenie	15
ROZDZIAŁ I. Miejsce zachowku w prawie spadkowym	17
1.1. Swoboda testowania	17
1.2. Ograniczenia swobody testowania w przekroju historycznym i prawoporównawczym	25
1.2.1. Wprowadzenie	25
1.2.2. Prawo rzymskie	26
1.2.3. Prawo okresu przedkodyfikacyjnego	30
1.2.4. System rezerwy	32
1.2.5. System zachowku	35
1.2.6. Systemy alimentacyjne	37
1.2.7. Inne systemy	39
1.2.8. Rozwój prawa polskiego	40
1.3. Uzasadnienie i funkcje ograniczenia swobody testowania	49
1.4. Konstytucyjne podstawy ograniczenia swobody testowania	57
1.5. Podstawowe cechy polskiego systemu zachowku	63
1.6. Inne instrumenty ochrony osób najbliższych spadkodawcy	72
1.6.1. Wprowadzenie	72
1.6.2. Uprawnienia dziadków spadkodawcy	73
1.6.3. Uprawnienie do korzystania z mieszkania	79
1.6.4. Prawa wyłączone ze spadku przypadające <i>ex lege</i> rodzinie	82
1.6.4.1. Wprowadzenie	82
1.6.4.2. Prawa do lokali	82
1.6.4.3. Prawa ze stosunku pracy	88
1.6.4.4. Świadczenia z tytułu bezrobocia	90
1.6.4.5. Roszczenia osób niesłusznie skazanych za wykroczenia	91
1.6.4.6. Roszczenia osób represjonowanych	91
1.6.5. Wnioski dla analizy przepisów o zachowku	92
1.6.6. Inne uprawnienia – wzmianka	93
1.7. Granice swobody testowania w świetle art. 58 k.c.	94
1.8. Zachowek w prawie prywatnym międzynarodowym	96
1.9. Podsumowanie i wnioski <i>de lege ferenda</i>	97

ROZDZIAŁ II. Osoby uprawnione do zachowku	103
2.1. Wprowadzenie	103
2.2. Krąg osób potencjalnie uprawnionych do zachowku	104
2.3. Okoliczności wpływające na krąg osób uprawnionych do zachowku po danym spadkodawcy (<i>in concreto</i>)	112
2.3.1. Uwagi ogólne	112
2.3.2. Uznanie za niegodnego dziedziczenia	114
2.3.3. Orzeczenie separacji	116
2.3.4. Wyłączenie małżonka od dziedziczenia (art. 940 k.c.)	117
2.3.5. Zrzeczenie się dziedziczenia	121
2.3.6. Częściowe zrzeczenie się dziedziczenia	124
2.3.7. Zrzeczenie się prawa do zachowku	130
2.3.8. Częściowe zrzeczenie się prawa do zachowku	138
2.3.9. Zrzeczenie się dziedziczenia z zastrzeżeniem zachowku	140
2.3.10. Warunkowe zrzeczenie się zachowku	142
2.3.11. Zrzeczenie się zachowku na rzecz innej osoby	143
2.3.12. Odrzucenie spadku i odrzucenie spadku z zastrzeżeniem zachowku	144
2.4. Kolejność nabywania prawa do zachowku	147
2.5. Skutki testamentu negatywnego	148
2.6. Roszczenie o zachowek spadkobierców ustawowych	155
2.7. Wydziedziczenie	160
2.7.1. Pojęcie, funkcje i charakter prawny wydziedziczenia	160
2.7.2. Wydziedziczenie częściowe	165
2.7.3. Podstawy wydziedziczenia	171
2.7.3.1. Wprowadzenie	171
2.7.3.2. Uporczywe postępowanie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego (art. 1008 pkt 1 k.c.)	172
2.7.3.3. Dopuszczenie się umyślnego przestępstwa (art. 1008 pkt 2 k.c.)	178
2.7.3.4. Uporczywe niedopełnianie obowiązków rodzinnych (art. 1008 pkt 3 k.c.)	188
2.7.3.5. Zbieg podstaw wydziedziczenia	193
2.7.3.6. <i>Numerus clausus</i> podstaw wydziedziczenia	193
2.7.3.7. Chwila miarodajna dla oceny wystąpienia podstawy wydziedziczenia	194
2.7.4. Sposób wydziedziczenia	198
2.7.5. Skutki wydziedziczenia	205
2.7.6. Przebaczenie	210
2.8. Rozszerzenie kręgu uprawnionych do zachowku	223
ROZDZIAŁ III. Wysokość zachowku	224
3.1. Wprowadzenie	224
3.2. Udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku	227
3.3. Ułamek stanowiący podstawę do obliczania zachowku	234
3.4. Wartość spadku stanowiąca podstawę do obliczania zachowku	238
3.4.1. Wprowadzenie	238
3.4.2. Chwila ustalenia stanu i wartości spadku	243
3.4.3. Zasady ustalania wartości spadku	254

3.5. Doliczanie darowizn	270
3.5.1. Zagadnienia ogólne	270
3.5.2. Doliczanie darowizn a zwolnienie od obowiązku zaliczania (art. 1039 § 1 k.c.)	277
3.5.3. Pojęcie darowizny na gruncie przepisów o zachowku	278
3.5.4. Inne przysporzenia podlegające doliczeniu do spadku	281
3.5.4.1. Dyspozycja wkładem bankowym na wypadek śmierci	281
3.5.4.2. Dyspozycja wkładem członkowskim i oszczędnościami w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych	285
3.5.4.3. Dyspozycja uczestnika funduszu inwestycyjnego otwartego	285
3.5.4.4. Dyspozycja środkami zgromadzonymi w funduszu emerytalnym	286
3.5.4.5. Składki w ubezpieczeniu na życie	288
3.5.4.6. Dyspozycja udziałami w spółdzielni	291
3.5.4.7. Umowa z następcą	292
3.5.4.8. Zasiedzenie nieformalnie nabytego prawa	299
3.5.4.9. Uwłaszczenie	299
3.5.4.10. Nieodpłatne zniesienie współwłasności i mas majątkowych	300
3.5.4.11. Zmiana umowy spółki	300
3.5.4.12. Przeznaczenie mienia na tworzoną fundację	301
3.5.4.13. Rozszerzenie wspólności majątkowej małżeńskiej	301
3.5.4.14. Podsumowanie	302
3.5.5. Darowizny niepodlegające doliczeniu do spadku	303
3.5.6. Inne przysporzenia niepodlegające doliczeniu do spadku	308
3.5.6.1. Przekazanie nieruchomości	308
3.5.6.2. Świadczenia odszkodowawcze	310
3.5.6.3. Świadczenia z ubezpieczeń społecznych	312
3.5.6.4. Odprawa pośmiertna	313
3.5.6.5. Służebność mieszkania	314
3.5.6.6. Dożywocie	315
3.5.7. Koszty wychowania oraz wykształcenia ogólnego	315
3.5.8. Prawa, które przechodzą na oznaczone osoby z mocy prawa	316
3.6. Doliczanie zapisów windykacyjnych	316
3.7. Ustalanie wysokości zachowku	318
ROZDZIAŁ IV. Sposoby pokrycia zachowku	320
4.1. Wprowadzenie	320
4.2. Powołanie do spadku	321
4.3. Ustanowienie zapisu windykacyjnego	323
4.4. Ustanowienie zapisu zwykłego i polecenia	324
4.5. Darowizna	328
4.6. Koszty wychowania i wykształcenia	331
4.7. Niedopuszczalność zmiany sposobu pokrycia zachowku	334
4.8. <i>Cautela Socini</i>	335
4.9. Odesłanie do zachowku	340
ROZDZIAŁ V. Roszczenie z tytułu zachowku	342
5.1. Ogólna charakterystyka roszczenia z tytułu zachowku	342
5.2. Dziedziczenie roszczenia o zachówek	346

5.3. Zbywalność roszczenia o zachówek	353
5.4. Zbywalność przyszłego roszczenia o zachówek	358
5.5. Zrzeczenie się roszczenia o zachówek (przyszłego i teraźniejszego)	360
5.6. Egzekucja z wierzytelności o zachówek	361
5.7. Roszczenie o zachówek ze spadku obejmującego gospodarstwo rolne	362
5.8. Nadużycie roszczenia o zachówek (art. 5 k.c.)	368
5.9. Roszczenie o zachówek a klauzula <i>rebus sic stantibus</i>	377
5.10. Obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia z tytułu zachowku	378
ROZDZIAŁ VI. Odpowiedzialność za zachówek	380
6.1. Odpowiedzialność spadkobierców zobowiązanych do pokrycia zachowku	380
6.1.1. Zasady ogólne	380
6.1.2. Ograniczenie odpowiedzialności za zapisy zwykłe i polecenia oraz zachówek	382
6.1.3. Zmniejszenie zapisów zwykłych i poleceń	392
6.1.4. Miejsce zachowku wśród długów spadkowych	403
6.2. Odpowiedzialność zapisobierców windykacyjnych za zachówek	409
6.2.1. Zagadnienia ogólne	409
6.2.2. Przesłanki powstania odpowiedzialności zapisobiercy windykacyjnego	411
6.2.3. Podmiot odpowiedzialny	413
6.2.4. Zakres odpowiedzialności zapisobiercy windykacyjnego	414
6.2.5. Uprawnienie do zwolnienia się z obowiązku pokrycia zachowku przez zapisobiercę windykacyjnego	416
6.2.6. Regres zapisobiercy windykacyjnego	416
6.2.7. Miejsce zachowku wśród długów spadkowych, za które odpowiada zapisobierca windykacyjny	419
6.3. Odpowiedzialność obdarowanych za zachówek	419
6.3.1. Zagadnienia ogólne	419
6.3.2. Przesłanki powstania odpowiedzialności obdarowanego	422
6.3.3. Podmiot odpowiedzialny	427
6.3.4. Odpowiedzialność kilku obdarowanych	428
6.3.5. Zakres odpowiedzialności obdarowanego	433
6.3.6. Uprawnienie do zwolnienia się z obowiązku pokrycia zachowku przez obdarowanego	440
6.3.7. Regres obdarowanego	443
6.3.8. Odpowiedzialność obdarowanego za zachówek a zapisy zwykłe i polecenia	445
ROZDZIAŁ VII. Wymagalność i przedawnienie roszczeń z tytułu zachowku	446
7.1. Wprowadzenie	446
7.2. Wymagalność roszczeń z tytułu zachowku	450
7.3. Przedawnienie roszczeń przeciwko spadkobiercy testamentowemu	456
7.4. Przedawnienie roszczeń przeciwko obdarowanemu	470
7.5. Przedawnienie roszczeń przeciwko spadkobiercy ustawowemu	472
7.6. Przedawnienie roszczeń przeciwko zapisobiercy windykacyjnemu	473
7.7. Przedawnienie roszczeń o zmniejszenie zapisów zwykłych i poleceń	474
7.8. Przerwanie biegu terminu przedawnienia	475

7.9. Przedawnienie roszczenia o wykonanie zapisu zwykłego lub darowizny pokrywającej zachówek	488
7.10. Ochrona uprawnionego przed skutkami przedawnienia	488
7.11. Podsumowanie	490
Literatura	493